

Τρεις ρώγες Λιάτικες...

◀ «Διαλέγω να γεντώ μαζί σας τρεις ρώγες Λιάτικου... Ρώγα πρώτη...» (πηγή: Σταυρούλας Κουράκου, «Η Ελλάδα των κρασιών», Αθήνα 1987).

Του **ΗΛΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ**

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ ΕΛΛΗΝΣΕ άσπρη ρώγα μαύρισε. Κι οι ρώγες να μαυρολογούν στον ξανθό, στεγνό Αλωνάρη. Στ' αλώνια, κάτω από την ελιά, δίπλα στα στάχυα, ένα κανάτι κι ένα σταφύλι λιάτικο, το πρώτο που μαυρίζει. Ανάρια-ανάρια ρώγες και μαζί πράσινες, ροδάτες, κοκκινωπές και μαύρες, όλα τα χρωματικά στάδια της ωρίμανσης σ' ένα τσαμπί του Ιούλη. Μέσα στο θερινό φρυγάνισμα, τα λιάτικα, σαν κελιδόνια-οπώρες, μνούν τον υγρό τρύγο. Φημισμένα κι αγαπητά σ' όλο τον κόσμο τα λιάτικα, ιουλιάτικα ή απλιάτικα. Σταφύλια, τα πιο πρώιμα,

που ωριμάζουν του Απ-λιά, στις 20 του Ιούλη. Σταφύλι καρπερό ήδη από του Απ-λιά, κατά τον ποιητή ή, κατά τη λαϊκή διαπίστωση, της Αγίας Μαρίας σύκο και του Αγιογιός σταφύλι.

Και στου Απλια τους κήπους, Ιούλιο μήνα, στις καλύβες, στις λεμονιές και στις ρογδιές, να μου φωνάζεις για ξεχόρτισμα και πότισμα: Ηλία, Λιά, Ηλία-λιά. Κι η φωνή να δρασκελά το πηγάδι του σκοτωμένου, να χάνεται στον καλαμιώνα κι ως πέρα στο εσπέριο όνειρο της Αμερικανικής Βάσης. Ηλία, Λια, η φωνή ως κάτω στη θάλασσα όπου πρωτοαντίκρισα την αλμυρή γυμνότητα χωρίς ιουδαϊσμούς, στήθη και ρώγες να ρουφούν τον ήλιο στη γυμνή αμμουδιά. Ηλία-λιά, η φωνή να σμίγει με τους ανέμους του Αιγαίου

στα πανιά των μύλων που αντλούν το θησαυρό της γης, το νερό που δεν κοιμάται, που ξυπνά και ξεδιψά τους λιάτικούς πόθους.

Κι ακόμη, η διονυσιακή φωνή του μπάρμπα Παγανού να με καλεί: Ανηψολιά, ανηψολιά. Και στα χέρια σας, ανήμερα του Απ-λιά και σ' όλες τις γιορτές του Ιούλη, οι απαραίτες των θερινών καρπών, σύκα, πεπόνια, καρπούζια και μια φούχτα ρώγες λιάτικου. Διαλέγω τρεις μισθούς-τρεις ρώγες, διαλέγω να ξαναγεντώ μαζί σας τρεις ρώγες λιάτικου, πλυμένες στο βληκό νερό των κήπων ή σκορπισμένες από το θαλασσοδαρμένο τσαμπί στις αλμυρές αμμουδιές του ιουλιάτικου εορτολόγιου της νιότης.

Η πρώτη ρώγα αγάλια-αγάλια γίνεται η αγουρίδα μέλι. 1η Ιουλίου, άγουρη ρώγα στη μνήμη των Αναργύρων και του γυμνού διάγοντος ερμίτη Λέοντος, κι ακόμη του μάρτυρα Μαυρίκιου, που τον έχρισαν με μέλι και πάνω του βοτρυδόν οι μέλισσες, ένα τσαμπί από μέλισσες, δακνόμενος τελειούται. 3η του αυτού μηνός, Υακύνθου του μυροβόλου. 4η του αυτού μηνός,

Ανδρέου Κρήτης, που διά προσευχής το σύννεφο έφερε βροχή στην Ξηρασία του νησιού και πάσα φυτεία ανέζησε και υπήρξε μεγάλη και πρωτοφανής ευφορία και συνήλθον οι κάτοικοι και εδροσίσθησαν. 6η του αυτού μηνός, Αστειού Δυρραχίου, που επίσης μέλιτι χρισθείς και υπό μελισσών κεντούμενος, τελειούται. 7η του αυτού μηνός, οι μέλισσες βομβούν από το Σμάρι ως το Βορίτσι και τον μελισσόκηπο, μέσα στ' αμπέλια και μέσα στα θυμάρια, όπου και το ξωκλήσι της Κυριακής, Κυριακούλας των βουνών και των κάμπων. Αγάλια-αγάλια μέλι... 15η του αυτού μηνός, Κηρύκου και Ιουλίττης, στη μυρουδιά της θρούμπας, της φασκομπλιάς, του θυμαριού, του καπρικού στα λεμονόφυλλα, της ρίγανης. 16η του αυτού μηνός, η ελαφίνα και τα ελαφόπουλα μπαίνουν στις εκκλησιές προσκυνητές στη μνήμη του Αθηνογένους. 17η του αυτού μηνός, Μαρίνα τους θανατηφόρους δαίμονες εις τας αβύσσους εβύθισες, και κάτω απ' το πλατάμι στη βρύση με ένα καλάθι σύκα της Αγίας Μαρίνας σύκο μελώνεις πάθη και δαιμονικούς καημούς.

◀ Η Μαγδαληνή, ανηπόγραφος πίνακας του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου, (1577 περ.). Βονδαπέστη, Μουσείο Καλών Τεχνών (πηγή: «Δομήνικος Θεοτοκόπουλος Κρης». Εκδ. Δήμος Ηρακλείου Κρήτης, 1990).

▶ Ο θεός Διόνυσος, σε μια κίνηση συμβολική του «αερού γάμου», έχει περάσει τον μηρό του πάνω από τον μηρό της Αριάδνης. Κρατήρας του Δερβενίου. Θεσσαλονίκη, Αρχαιολογικό Μουσείο (πηγή: «Ελληνική Μυθολογία», τ. 2, Εκδοτική Αθηνών).

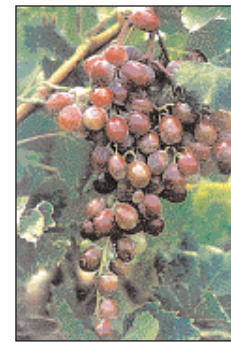

Η δεύτερη ρώγα σταφύλι καρπερό από του Αη-λιά. Ηλία, ήλιο και λιά, Ηλία, ήλιο και λιο, άγιο μου ηλιάτικε και ηλιάτορα, προστάτη των αμπελώνων των δικαίων από τις παρανομίες του Αχαάβ και της Ιεζάβελ. Ηλία του πυρφόρου φωτός που κατακαίει το δέμας χωρίς προφυλάξεις, στον θείο μήνα Ιούλιο που πυρώνει, μέσα από τα μισοανοιγμένα ενδύματα. Ρίχνεις

την μπλωτή και απολλώνια γυμνώνεσαι, Ηλιο, στο πύρινο άρμα σου, και αιφνίδια αναλαμβάνεσαι μέσα στο ουράνιο φως της θερινής έκστασης... ναι, στον θείο μήνα Ιούλιο του Αλεξανδρινού ποιητή και Ρωμιού ξωμάχου. Ρώγες ηλιάτικες σε προκαλούν... και τα στήθη της Ιεζάβελ δαιμονικά προσφέρονται για τρύγημα, άλλη παράδοση, άλλη έννοια. Κι ως μας υπενθυμίζει Μη μου άπτου, μέσα στο ερωτικό κάμα, στις 22 του αυτού μηνός, η Μαγδαληνή – και η αγία Μαρκέλλα. Μα εμείς των οσίων ερώτων και παθών του Ιουλίου μηνός, μακριά από το ανόσιο πάθος του πατρός προς την θυγατέρα του Μαρκέλλα. Για μας τα στήθη ολόρθα κι οι ρώγες καρπερές και νόστιμες, δεν κατακόβονται μαρτυρικά σαν της Μαρκέλλας, ούτε σαν, στις 24 του αυτού μηνός, της μάρτυρος Χρηστίνης. Εμείς, στις 25 του αυτού μηνός, της αγίας Άννας, μητρός της Θεοτόκου, παπαδοπαίδια ψάλλομε μυστικά και γόνιμα, Άννα οι μαστοί σου ωραιόι ως θηλάσαντες την θηλάσασα Χριστόν, κι ακόμη, ταιριαστά για μήνα Αλωνάρη, της παρθένου η κοιλία θημωνία ως άλω-νος αληθώς εδείχθη, στάχυν αγεώργητον έχουσα.

▲ Δομήνικον Θεοτοκόπουλον, «Η Αγία Οικογένεια», 1595. Η Θεοτόκος θηλάζει το Βρέφος κάτω από το τρυφερό βλέμμα της Άννας, που εθήλασε και την ίδια. Τολέδο, Νοσοκομείο Ταβέρα (πηγή: «Οι κλασικοί της τέχνης. Γκρέκο». Εκδ. Ν. Βόισης).

Κι η τρίτη ρώγα σφίξε τις ρώγες του τρυφερού μου στήθους. Στις 26 του αυτού μηνός, της αγίας Παρασκευής, μάτια μου γλυκά, και της Ωραιοζήλης, αγίας των στειρών γυναικών που μεταβάλλονται σε τεκνογόνους, αλλά και των εκουσών τους μαστούς των κενούς γάλακτος κι όταν επανέρχονται εις τους οίκους των είναι γάλακτος πλήρεις. Στο σπίλιο της Αγίας

Παρασκευής, στο Σκοτεινό, σταλάζει η δρόσος, μάτια μου, από τους σταλακτίτες. Να 'ναι ο Λαβύρινθος που θέλει ο Φράγκος σοφός... ε, τότε να ο Μινώταυρος και η Παισιφάη, ανηφολιά! Να και οι ρωγαλίδες αράχνες, μα μη τις φοβάστε... Και, πιο βαθιά, τα βενετσιάνικα καράγματα, να οι καραβέλες και να ο χρόνος σκαλιστά πετρωμένους, 1.400... Καράβια που κουβαλούσαν τον μοσχάτο, μαλβαζινό και λιάτικο Διόνυσο, πήραν μαζί τους και την Αριάδνη. Μα, να οι μαστοί της, να οι ρώγες της πετρωμένες στον πιο μέσα θάλαμο, εκεί στη σκοτεινή σχισμή, που ακούς το θρόισμα των καλαμιώνων και τη ροή υπόγειου ποταμού – και που, αν ρίξεις μέσα το θαμπόλι, τη φλογέρα, το ακούς να παίζει ως χάνεται, κι ύστερα το βρίσκεις στα πηγάδια ή στις βληχές, θαλάσσιες ανεβάλλουσες του Αη-λιά, κιλιάδες μέτρα πέρα στον οίνοπα πόντο μας, ως την Ναξιά. Ηλίας, ήλιος, Αφροδίσια Παρασκευή, Αριάδνη του κισσού, του κλήματος και της εγκατάλειψης, είναι οι υπόγειοι ποταμοί που αρδεύουν την μοίρα και την ιστορία του τόπου μου, είναι τα υπόγεια ρεύματα που παντρεύονται, σμίγουν ως τον παράδεισο των Μακάρων. Στις 27 του αυτού μηνός, Παντελεήμονος των φουρνάρηδων, λήγοντος του δημητριακού μηνολογίου. Στις 28 του αυτού μηνός, τα μήλα του Παραδείσου για τη νύφη του Χριστού Ειρήνη την Χρυσοβαλάντου, και ο έρωτας του αμπελουργού με μοναχή της Μονής. Μα δεν υπάρχει ούτε μήλο ούτε σταφύλι, δύστυχε, αμπελουργέ, και τι να πάρεις...

Να, πάρε μια από τις θαλασσοδαρμένες ρώγες που μάζεψα στην αμμουδιά της νιότης. Είναι απ' το λιάτικο που έριξα στη σπιλιά της Αφροδίτης, κι αφού ταξίδεψε στον υπόγειο ποταμό και ξερωγιάστηκε, ήρθε να μείνει μες στην ποίηση αυτή:

Τα κατά Δροσίλλαν και Χαρικήα, Νικήτα Ευγενειανού (12ου αι.).

«– Μύθος μου μοιάζει ότι είναι το ποτό των θεών, το νέκταρ, κρυσταλλόστηθη, μπρος στην μοναδική γλυκύτητά σου. Αναρωτιέμαι βλέποντάς σε σαν αμπέλι να μαυρορωγιάζεις, αν κάποιος ζουπήξει, σαν γλυκό σταφύλι, το στήθος σου, γλυκό κρασί θα βγει ή μυρωδάτο μέλι! – Ξάπλωσε, κι εγώ σαν κήπος παραδίνομαι σε σένα. Κι αν δεν υπάρχει μήλο, το στήθος μου για μήλο πάρε. Σκύψε, δύστυχε, και πάρ' το, αν θέλεις. Κι αν στην κληματαριά δεν δεις σταφύλι, σφίξε τις ρώγες του τρυφερού μου στήθους, πάρε και την κερήθρα των χειλιών μου. Κι όπως κάποιος που καρπό θέλει να κόψει μπλέκεται μέσα στα κλαδιά του δέντρου, εγώ το δέντρο, με μένα περιπλέξω. Κλαδιά είναι τα δικά μου χέρια, εγώ το δέντρο, πάνω μου ανέβα και δρέψε καρπό γλυκύτερο από μέλι.»

◀ Θησέας και Αριάδνη στη Νάξο. Υποχώρωντας στη θέληση του Διονύσου, ο Αθηναίος ήρωας εγκαταλείπει την αγαπημένη του, πάνω από την οποία πειάει ο Έρωτας, ενώ απλώνεται να την αγκαλιάσει το τερόφντο του θεού, η κληματαριά. Ερυθρόμορφη κέλικα, 490-480 π.Χ. Ταρκοννία, Εθνικό Μουσείο (πηγή: «Ελληνική Μυθολογία», τ. 3, Εκδοτική Αθηνών).